

ראשי פרקים

1.....מבוא

מטרת החוק

1.....ההבדל בין החוק להטרדה מינית לבין חוק שוויון הזדמנויות בעבודה

1.....מטרות החוק

2.....מהי התנהגות המהווה הטרדה מינית

4.....יחסי מרות

4.....השפעת יחסי המרות על הסכמת המוטרד

5.....מהם "יחסי מרות"

6.....ניצול יחסי מרות

7.....יחסי מרות ושיתוף פעולה

8.....התנכלות

9.....פרשנות בימ"ש - האם עלולה לפגום בצדק

10.....סיכום

מבוא

עבודה זו דנה בחוק להטרדה מינית, במטרה לברר את היקפו ותכליתו, ובניסיון לברר האם פרשנות ביהמ"ש לחוק עלולה לפגום בצדק. החוק למניעת הטרדה מינית עוסק בכל רבדי החיים, ואולם בעבודה זו אתרכזו בבירור אופייה של ההטרדה המינית, כאשר קיימים יחסי מרות בין המתלוננת לנילון. בפרק הראשון של העבודה אדון במטרה שהייתה לנגד עיני המחוקק בבואו לחוקק את החוק, לרבות היקף העניינים שהתכוון המחוקק להסדיר בחוק. לאחר מכן אברר כיצד פרשה הפסיקה את המושג "יחסי מרות", ואת המושג "ניצול מרות". בנוסף אברר את מהותה של ההתנכלות עפ"י פרשנות הפסיקה. לאחר שאברר בפרקים הקודמים את הדרך בה פורשה ההטרדה המינית על רכיביה ע"י ביהמ"ש, אבדוק האם קיים חשש שביישום הפרשנות של ביהמ"ש, כמתואר בפרקים הקודמים, על מקרים קונקרטיים, עלול הצדק להיפגע.

מטרת החוק

ההבדל בין החוק להטרדה מינית לבין חוק שוויון הזדמנויות בעבודה

החוק למניעת הטרדה מינית¹ נחקק ב-1998. טרם חקיקתו עוגן האיסור על הטרדה מינית בחוק שוויון הזדמנויות בעבודה². קיים שוני בהתייחסות של שני חוקים אלה לעניין ההטרדה המינית. חוק שוויון ההזדמנויות הגביל את איסור ההטרדה המינית לתחום היחסים של עובד ומעביד. לעומת זאת סעיף 4 לחוק מרחיב את האיסור ומחיל אותו על כל תחומי החיים. כמו כן, חוק שוויון הזדמנויות אינו מגדיר מהי הטרדה מינית. לעומת זאת, סעיף 3א לחוק כולל רשימה ספציפית ומפורטת של מגוון מעשים מיניים, אשר חלקם מהווים אף עבירה פלילית, וכן התייחסויות מילוליות שונות בעלות תוכן מיני. בנוסף חוק שוויון ההזדמנויות לא אסר על ההטרדה המינית עצמה, אלא, אסר על התנכלות לעובד או לעובדת, אשר באה בעקבות התנגדותם למעשה או להצעה מינית. לעומת זאת החוק אוסר על עצם מעשה ההטרדה המינית. יצוין כי טרם חקיקת החוק הוכפפו עובדי שירות המדינה להוראה ספציפית בתקשי"ר שהוספה בשנת 1988, אשר אסרה על הטרדה מינית בשירות הציבורי, ואשר קבעה כי: "לא יעשה עובד מעשה בעל אופי מיני כלפי עובד אחר, אם יש במעשה כדי לפגוע באותו עובד ובכבודו או כדי להטרידו, או אם המעשה נעשה שלא בהסכמתו במפורש או מכללא"³.

מטרות החוק

סעיף 1 לחוק קובע את מטרות החוק, לפיהן האיסור על הטרדה מינית נועד להגן על כבוד האדם, על חירותו ועל פרטיותו, וכן לקדם שוויון בין המינים. בדברי ההסבר להצעת החק נאמר: "הטרדה מינית היא פגיעה בכבוד האדם, בחירותו, בפרטיותו ובזכותו לשוויון. היא פוגעת בכבודו העצמי ובכבודו החברתי של המוטריד. היא משפילה ומבזה את אנושיותו, בין השאר ע"י התייחסות אל האדם כאל אובייקט מיני לשימוש של המטריד. הטרדה מינית שוללת את האוטונומיה של המוטריד ואת שליטתו בגופו ומיניותו, פוגעת בזכותו להגדרה עצמית ופולשת לפרטיותו, וכן מפלה אותו לעומת אנשים אחרים. הטרדה מינית כלפי נשים גורמת להשפלתן ביחס למינן או מיניותן ומקשה עליהן להשתלב בחברות שוות בעולם העבודה וביתר תחומי החיים, ובכך היא פוגעת בשוויון"⁴.

¹ חוק למניעת הטרדה מינית, תשנ"ח-1998 פורסם ס"ח תשנ"ח מס' 1661 מיום 19.3.1998 עמ' 166 להלן: **החוק**

² חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, תשמ"ח-1988 ס"ח תשמ"ח מס' 1240 מיום 3.3.1988 עמ' 38 להלן: **חוק שוויון**

הזדמנויות

³ ניה רימלט, על מין "מיניות וכבוד: החוק למניעת הטרדה מינית במבחן התיאוריה הפמיניסטית והמציאות המשפטית"

משפטים לה, 604-605601 תשס"ה – תשס"ו

⁴ הצעת חוק למניעת הטרדה מינית התשנ"ז-1997 ה"ח תשמ"ז מס' 1804 עמ' 64,

בפרשת פלונית⁵ קובע השופט הנדל כי "הערכים הנשגבים של כבוד האדם וחירותו נותנים הכרה לנפגע ומספקים פלטפורמה משפטית למאבק בניצול המבזה של הקורבן. אם תרצו, כנגד פניה המכוערות, או הפן השלילי של הזכות לכבוד והזכות לחירות."⁶

בניגוד לארה"ב שם ההטרדה המינית נלמדה בדרך של פרשנות שיפטית מעקרון השוויון בעבודה, הרי בישראל הלובי הפמיניסטי, שליווה את שלבי חקיקת החוק, דאג לכך שהחוק יגדיר את ההטרדה המינית בעיקר כפגיעה בכבוד האדם. לכך יש מספר סיבות: ההנחה הייתה שהגדרה זו תקל על בתי המשפט בזיהוי ובהקעת כל הצורות והביטויים של ההטרדה המינית. בנוסף עמדה לנגד הלובי הפמיניסטי הנ"ל העובדה כי מושג כבוד האדם הוא ערך מרכזי במשפט הישראלי, במיוחד לאחר חקיקתו של חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, שהעלה ערך זה למדרגה חוקתית. כמו כן לקחי העבר שנלמדו מחוק שוויון הזדמנויות בעבודה לימדו, כי הן ביהמ"ש והן הציבור לא הפנימו את חומרת המעשה אותו מסדיר החוק כאשר הוא מיוחס לערך השוויון.⁷

ד"ר אורית קמיר מיוזמות החוק למניעת הטרדה מינית טוענת כי תכליתו המרכזית של החוק, בכל הנוגע להטרדה במקום העבודה ולטיפול בה על ידי המעביד, הינה לשרש את התופעה של הטרדה מינית במקום העבודה, לספק למוטרד ללא דיחוי סביבת עבודה הולמת, ולהגן עליו מפני מעשה הטרדה מינית והתנכלות באופן אפקטיבי. החוק מקשר את ההטרדה המינית עם פגיעה בכבודם הסגולי של אדם וחווה, ובכבוד המחיה של הנפגעים והנפגעות בכלל. "כבוד סגולי הוא ערך הומאני מינימליסטי שקיבל את עיצובו העכשווי במחצית המאה העשרים, והוא מתייחס למכנה המשותף לכל בני האדם באשר הם אנושיים. זהו ערכו האנושי של כל "חבר במשפחת האדם". הוא מוחלט, אוניברסאלי ומתייחס לכל בני האדם-גברים ונשים, עניים ועשירים, שחורים ולבנים, הדורי כבוד ובזויים- במידה אחת. הכבוד הסגולי אינו נתפס כמשאה שניתן לכנס... לכן כל אדם זכאי במידה שווה שאיש לא יפגע בכבודו הסגולי, ולא ימנע ממנו בכל דרך להתקיים כיצור אנוש, שהוא, בהגדרה, אוטונומי ומגדיר את עצמו"⁸

מהי התנהגות המהווה הטרדה מינית

סעיף 3 ל חוק למניעת הטרדה מינית מונה חמישה סוגי התנהגויות, אשר מהווים הטרדה מינית: סחיטה באיומים כאשר המעשה שהאדם נדרש לעשות הינו בעל אופי מיני, מעשים מגונים, הצעות חוזרות בעלות אופי מיני, המופנות לאדם שהראה כי אינו מעוניין בהצעות, התייחסויות חוזרות לאדם המתמקדות במיניותו, כאשר אותו אדם הראה כי אינו מעוניין בהתייחסויות, התייחסות מבזה או משפילה המופנית לאדם ביחס למינו או למיניותו – כולל פרסום של תצלום, סרט או הקלטה המתמקדת במיניות של אדם – ויש בה כדי לבזות או להשפיל. הרשימה המנויה בחוק היא רשימה סגורה. ההתנהגויות שאינן מופיעות בחוק אינן מוגדרות כהטרדה מינית, והחוק אינו חל עליהן.⁹ ההתנהגות המתייחסת לפרסום תצלום, הקלטה או סרט, הכלולה בהתנהגות האחרונה לעיל, היא התנהגות שהוספה לחוק ב – 2014 בתיקון 10 לחוק. התיקון הוסף על רקע תופעה הולכת וגוברת של פגיעות מיניות, מתוך מניע של נקמנות על רקע מיני במרחב הווירטואלי. תיקון זה מעורר תהיות בכמה מישורים, לרבות בשל העובדה כי המקרים הנכללים

⁵ ע"א 3347/16 פלונית נ' פלוני (פורסם בנבו, 20.02.2018)

⁶ שם סע' 4 לפסה"ד של השופט הנדל

⁷ רימלט הע"ש 3 לעיל 605-608

⁸ אורית קמיר "החוק הישראלי למניעת הטרדה מינית- איפה אנחנו במלאת לו עשור?" **משפט ועסקים** ט, 9 ספטמבר

2008

⁹ ע"א 3347/16 הע"ש 5 לעיל סע' 4 לפסה"ד של השופט הנדל